

Harasztiné Bata Zsuzsanna, ny. óvodapedagógus
Budapest

Júliusi kalász-mese (a Fehér szalagos kislányokról)

*“Tüzesen süt le nap sugára, az ég tetejéről a juhász bojtárra
Fölösleges dolog sütnie oly nagyon, a juhász bojtárnak úgyszólván
nagy melege legyen..”*

Petőfi sorai jutnak eszembe a János vitéz című művéből, amikor júliusban a Napra nézek. Óvatosan kicsit hunyorogva, nemrég a báránnyelűk között láttam, hogy rózsaszínű udvara volt a Napnak a késő délutáni fényben. Hallottam régebben arról, hogy tapasztalat szerint ez időjárás változást jelez, azaz vagy hőséget, vagy tojás nagyságú jeges esőt hoz, esetleg hosszan tartó esőzést, melyet Medárdtól vártunk júniusban, de Ő nem hozta meg a földekre.

Autóbuszos kiránduláson nemrég láttam juhász bojtárt, kis báránnyokkal, csavart szarvú kosokkal a gyér füves legelőkön, sárguló réteken. Valóban szükség volna nyári esőkre, záporokra, ám ezekben a napokban-hetekben aratnak a földeken a gazdálkodók. A múlt őszi vetésük áttelelt a hó alatt a hideg télben, és kora tavasszal szárba szökken, most dús kalászt hozott, ringott a szélben.

A hagyomány szerint Péter-Pál napján kezdődik az aratás, s ahol gabona van, ott Élet van. Az árpát, rozst, zabot és a búzát együttesen “maghozó füveknek” nevezték régi írástudók, s ezek a mindennapi kenyérünk alkotó elemei.

Emlékek törnek elő, a történet most is a szalagos kislányokkal kezdődik, akik fehér és kék zománcos vizeskannával közelednek a szomszagos aratókhoz. Mély kútból húzták fel a friss hideg ívóvizet.

A nagypapa, a nagybácsi, a jó szomszédok, az unokatestvérek kaszálnak, rendet vágnak, dől a kalászos búzaszár.

Az asszonyok előző este vízbe áztatott gabonaszárból kötelet sodornak, a kaszázó keze alá dolgoznak, sarlóval gyűjtik össze, s a kévébe rakják a búzaköteget, kis hegyes kötöző bottal megcsomózzák, eldöntik a kévét. Mire a távolból ide hallatszik a déli harangszó, az otthoniak hozzák már az aratóknak az ebédet, amit ők csendben elfogyasztanak *”bogyákhűvőségben”*, vagy kevés ányékot adó fák alatt. A hőségben kicsit pihennek, majd folytatják a munkát naplementéig. A kévéket vasvillával kocsira rakják és a háznál, hátul a gazdasági udvarban már ott áll a cséplőgép. Másnap a kocsiról markos legények dobják fel a kévét a gép garatjába, az elnyeli, s pereg ki a búzaszem a zsákokba. Száll a por, a pelyva, a gép zakatoló motorját gázolaj működteti, a motorházba be lehet látni a fogaskerekekhez, a lengő bőr szíjhoz, mely pereg-forog, csattog. Az óriási gép gombnyomásra csépel. **A nagypapa boldog, apa is és mindenki**, aki a fásztó munka után belemarkol a búzaszemmel teli zsákba.

A cséplőgép előtti időkben régen a cséphadaróval kézi munkával folyt a csépelés, a mag kiverése, kipergetése, és mily hosszadalmas volt a kör alakú sátorban, amikor a lovak patája járta át a ponyvára leszórt kalászokat.

A szalagos kislányok nézik, hogy telik a zsák, amit aztán a padlásra visznek az erős emberek, közöttük ott van édesapjuk is. Súlyos nehéz zsákok ezek, a gabonát kiterítik a padláson, ahol

száradhat, ahol minden búzaszem sorsára vár, mert ebből lesz a családnak egész évre a kenyere, ebből lesz majd az őszi-tavaszi vetőmag, ebből ad el nagypapa néhány zsáknyi búzát, amiből pénze lesz. Vastag rétegben szárad búza, amit keverni kell a padlásra hetente. Gereblyézni kell, szárítani, hogy ne legyen nedves, penészes.

Óriási kincs.

A kislányok pántos szandálban már a learatott, lekaszált tarló szélén járnak. Lábukat szúrja a szalmaszál vég. A nagylányok már megmutatták, hogy kell csúsztatni a lábfejet úgy, hogy akár mezítláb is végig lehessen menni a tarlón, csak tapasztalat kell hozzá.

Az út mentén pipacs, búzavirág, szép lila konkolyvirág virít.

Néhány búzaszál integet panaszosan, de vajon ki az, aki meghallja hangjukat? Mintha mondanák:

-Itt maradtunk véletlenül!

-Mi lesz a sorsunk?

-Leszakítanak, és arató koszorút fonnak belőlünk?

-Kihullik majd a magunk és a madarak felkapkodják?

-Vagy esők után megdagadnak a szemek és új növény nő belőlünk?

-Kipereg a kalászsunk és nem lesz a búzaszemből soha sem liszt?

-Soha nem lesz kenyér vagy zsemle, vagy kalács? nem lesz sütemény, nem lesz cipó?

A szalagos kislányok tovább haladnak, füles kosár van a kezükben. Elhullott kalászt gyűjtenek, amely jó lesz otthon a tyúkoknak, csibéknek, azok majd úgyis kicsipegetik. A kosár gyorsan telik, a kalászkok pehely könnyűek. Közben egyik-másik kalászból kihull a mag, vissza földbe, ahonnan nőtt, sokszoros termést hozhat jövőre, ám ebbe a földbe jövő tavasszal kukoricát vet majd nagypapa. A föld nem tudná újból kinevelni a búzát, táplálni és pihentetni kell a földet.

A magányos búzaszálak lengenek a nyár esti fényben, a pipacsok piros szoknyája gyűrötten hull a le a földre, a kékszínű búzavirág a tűző napon lehajtja fejét, megfakul a királykék színű szirma. A csábító-lila konkoly, - azaz a gyomnövénynek nevezett szépség, - tölcserét a lemenő nap felé nyújtja, énekel. Hallják az éneket? Vagy csak képzelődnek a kislányok?

Ugyan, honnan tudnák, hogy eltelik pár év, és a kasza a gazdasági udvar fészerebe kerül örök álomra, helyette aratógépek, kombájnok mennek ki, éjjel-nappal dolgoznak, aratnak és csépelnek, a vezetőfülkében ventilátor működik, okostelefon van vezetője kezében, teherautó halad a gép mögött, a kipergő búza futószalagon ömlik át a rakodótérbe.

A búzatáblák egy nap alatt eltűnnek, a mag már a teherautón van, viszik a malomba, viszik a pályaudvarra, már a falusi házak padlásán szárad a búzaszem vagy a hatalmas ipari tárolókban, magtárakban.

Minden megváltozott. Már nem kell hajnalban menni a búzamezőkre aratni, sem sarlóval gyűjteni, kévét kötni, a kendős lányok, asszonyok sem hajlonganak a tarlón, énekszó sem hallatszik a földekről. Nem kell nézni aggódva a felhőket, hogy megdől-e a táblán a búza. Kiveri-e a szél a szemeket, mert a vizes búzát nehéz csépelni, szárítani.

A búzaszem a malomban mindig lisztté változik, a héja korpává. Finomliszt, kenyérliszt és grízesliszt lesz belőle. Régen a fehér kötényes nagymamák és anyák gyúrták, élesztővel kelesztették a lisztet, sós vízzel, főtt krumplival, fa teknőben. Egész hétre való kenyeret sütöttek forró kemencében. Most gépek dagasztják a kenyérgyárban, vagy a pékségben.

A szalagos kislányok megnőttek, még egy ideig hullámcsat volt a hajjukban, aztán a divatnak megfelelően hajpánt, de emlékeikben ott van az élmény, s talán ezért született meg ez az emlékező írás is, **ami nem mese, hanem valóságos igaz történet.**

Mert mindig marad az út szélén aratás után néhány búzaszár, pipacs és vadon élő virág, - figyelni kell, hogy megszólítanak-e, ha arra járunk.

A fehér zománcos kanna most is a kamrában vár sorsára, mesélni tudna, ha letörölnénk róla a port.

A mesterien fonott aratókoszorú egy szögön lóg mellette, és annál a háznál, ahol ilyen lógott a konyhában a lámpa mellett, ott boldogság honolt.

Nem működik már a száraz malom sem, ahol óriás malomkövek között őrölték a búzát, árpát, rozst, finom porrá. A patak melletti vízi malom óriás lapátkereke is mozdulatlan, a patak is elapadt, lovaskocsival vitték régen ide a zsákokat.

Mindez elszállt, mint egy álomkép, pedig **a kocsin ott ült a bakon a két szalagos kislány a nagypapával**, aki gyengéden hajtotta lovakat a somogyjádi kis falu köves utcáján, bölcsen előre nézve, égszínkék szemével néha felfelé tekintve, **intéseit, jóra való tanácsait az unokákra hagyta.** Július, áldott július a búzán kívül még mennyi gyümölcsöt érlelő hónap vagy!

A fényes meleg napokon köszönjük ajándékaidat.